

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሰበር መ/ቁ/218284

ሰኔ 02 ቀን 2014 ዓ.ም

ዳኞች፡- ሰለሞን አረዳ

ብርሃኑ አመነው

ተሾመ ሸፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ነፃነት ተገኝ

አመልካች፡- አዋሽ ኢንተርናሽናል ባንክ አ.ማ

ተጠሪዎች፡- 1ኛ/ ወ/ሮ አስረሳሽ ከተማ

2ኛ/ አቶ አዱኛ አንደሞ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የብድር ውል የሚመለከትነው፡፡ክርክሩ የተጀመረው በደቡብ ምዕራብ ኢት/ሕ/ ክልል ሸካ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁኑ አመልካች ከሳሽ በመሆን በአሁኑ ተጠሪዎች ላይ ባቀረበችው ክስ ተጠሪዎች ከአመልካች ባንክ ጋር ሚያዝያ 17 ቀን 2011 ዓ.ም በገቡት የብድር ውል በተወሰነ ጊዜ የሚከፈል ብር 800,000 ብድር አከፋፈሉን አስመልክቶ በዋናው እዳ ላይ በአመት 16.75% የሆነውን አመታዊ ወለድ በየሶስት ወሩ ብር 86,173 እየከፈሉ በሚያዝያ 17/2014 ዓ.ም ለማጠናቀቅ እና በውሉ ላይ የተመለከተው ጊዜ መሰረት ክፍያውን ካልፈፀሙ ያልተከፈለውን እዳ ከ3%መቀጮ ጋር ለመክፈል ተስማምተዋል፡፡ተጠሪዎች ከህዳር 17/2012

ዓ.ም ጀምሮ ክፍያውን ያቋረጡ በመሆኑ ተከላካዮች በአንድነትና ባልተነጣጠለ ኃላፊነት ዋና እዳ፤ ወለዱንና መቀጮውን ጨምሮ ብር 896,715 እንዲከፍሉ ይወሰንልን የሚል ዳኝነት የጠየቀ መሆኑን የ1ኛ ተጠሪ መልስ ለባንኩ በግልጽ በአዋጅ በተሰጠው ስልጣን በዋስትና የያዘውን ንብረት ያለምንም መደበኛ ክስ ሂደት ብድሩ ሳይከፈል በሚቀርበት ጊዜ በጨረታ በመሸጥ ወይም ገዥ ካልቀረበ ንብረቱን መረከብ እየቻለ ይህንን ሳያደርግ ወይም ይህንን ለማድረግ ያልቻለበትን ምክንያት እስካልገለጸ ድረስ ጉዳዩን ለመደበኛ ፍ/ቤት የሚያቀርብበት የህግ ምክንያት አይኖርም፡፡ብድሩ ተከፍሎ የሚጠናቀቅበት ጊዜ ሚያዝያ 17/2014 ዓ.ም በመሆኑ ብድሩን ከፍሎ የማጠናቀቂያ ጊዜ ያልደረሰ በመሆኑ የመክፈያ ጊዜው ሳይጠናቀቅ ክስ የማቅረብ መብት የለውም በማለት የመጀመሪያ መቃወሚያ ማቅረቡን 2ኛ ተጠሪም እዳዉ የ1ኛ ተጠሪ የግሏ መሆኑን ስላረጋገጠች እና 2ኛ ተጠሪ በተከላካዮች የሚሳተፍበት የህግ አግባብ የለም በማለት መቃወሙን መዝገቡ ያሳያል፡፡

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኝ ክርክር በመስማት ጉዳዩን መርምሮ አመልካች (ባንክ) በአዋጅ ቁጥር 97/1990፣98/1990 እና 216/1992 መሰረት በተሰጠው ስልጣን ብድር ሲያበድር በዋስትና የያዘውን ንብረት ያለምንም መደበኛ የክስ ሂደት ብድሩ ሳይከፈል በሚቀርበት ጊዜ በጨረታ በመሸጥ ብድሩን ማስመለስ የሚችል እና ገዥ ካልቀረበ ንብረቱን መረከብ እየቻለ በመያዣ የያዘውን ንብረት በመሸጥ ወይም በመረከብ ብድሩን ለማስመለስ ያልቻለበትን በቂ ምክንያት እስካልገለጸ እና በአዋጅ የተሰጠውን ሥልጣን ቀድሞ ሳይጠቀም ጉዳዩን ለመደበኛ ፍርድ ቤት የሚያቀርብበት የህግ አግባብ አይኖርም፡፡በተጨማሪም አመልካች የብድር መክፈያ ጊዜ ከማለቁ በፊት ወይም የመክፈያ ጊዜው ያለፈውን ብቻ ለይቶ ባላቀረበበት ሙሉ ብድሩን በሚመለከት ክስ የማቅረብ መብት የለውም፤ እንዲሁም 2ኛ ተጠሪ ተበዳሪ ወይም ዋስ ባልሆነበት የተበዳሪ ባል በመሆኑ ብቻ በክሱ ውስጥ መካተቱ የህግ አግባብነት የለውም በማለት ክሱን በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ 245(2) መሰረት በብይን ዘግቷል፡፡

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለደቡ/ምዕ/ኢ/ሕ/ክ/መ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረበ ቢሆንም ፍ/ቤቱ ጉዳዩ አያስቀርብም በማለት በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ 337 መሰረት ዘግቶታል፡፡

አመልካች ብይኑን በመቃወም ያቀረበው የሰበር አቤቱታ ይዘት ባጭሩ፡- ተጠሪዎች ከዚህ በፊት ለአሁኑ አመልካች በዋስትና ካቀረቡት ንብረቶች ውስጥ አንዱ የካርታ ቁጥር 3625/493/2000 የሆነው ቤት ላይ አመልካች የመያዣ መብት የለውም በማለት የስር ፍ/ቤት በመ/ቁ. 14779 ላይ ካርታው ለተጠሪዎች እንዲመለስላቸው በሰጠው ውሳኔ መሰረት ንብረቱ ከመያዣ ውጭ ሆኖላቸዋል፤ ሌላኛው የካርታ ቁጥር 9610/758/08 በብድር ዋስትና የተያዘው ቤት በእሳት

ተቃጥሎ ከአገልግሎት ውጭ ሆኗል፤በዚህ ምክንያት በዋስትና የተያዘው ንብረት በጨረታ መሸጥ ወይም መረከብ አንችልም በማለት በበቂ ምክንያት አስረድተን እያለ የስር ፍ/ቤት በቅድሚያ በአዋጅ በተሰጣችሁን አልተጠቀማችሁም በማለት በመቃወሚያ ክላችን ውድቅ ማድረግ መሰረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽመዋል፡፡በተጨማሪም አዋጅ 97/90፣98/90 እና 216/92 ባንኮችን የተሻለ መብት ለማጎናፀፍ እንጂ መብታቸውን የሚያስተጓጉል ሁኔታ ሲያጋጥም ወይም መያዣው እዳውን አይሸፍልኝም የሚል ስጋት ካጋጠመው በፍርድ ቤት ክስ እንዳይመሰረቱ የሚከለክላቸው የህግ ድንጋጌ የለም፡፡የብድር እዳው የሚከፈለው በአንድ ጊዜ ሳይሆን በየ3(ሶስት) ወሩ ስለመሆኑ ከብድር ውሉ በግልጽ የሚታይ ሲሆን ተጠሪዎች በውሉ መሰረት የየወቅቱን ክፍያ ካቋረጡና ብድሩ በተበላሽ ብድር የሚመደብ(bad debt) ውስጥ ከገባ አመልካች የመጨረሻውን የውል መፈፀሚያ ጊዜ ለመጠበቅ ሳይገደድ አስቀድሞ ገንዘቡ እንዲከፈል የመጠየቅ መብት ያለው መሆኑን፤የስር ፍ/ቤት ግን ክፍያው በአንድ ጊዜ እንዲከፈል እንደተሰማሙ በመቁጠር የውል መፈፀሚያ ጊዜ ሳይደርስ ክስ ማቅረብ አግባብነት የለውም በማለት ክሱን ውድቅ ማድረግ መሰረታዊ የህግ ስህተት ስለሆነ እንዲታረም በማለት አመልክተዋል፡፡

የአመልካች አቤቱታ በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርምሮ የስር ፍ/ቤት አመልካች በባንክ አዋጆች መሰረት መያዣውን በመሸጥ ብድሩን መመለስ ያልቻለበትን ምክንያት አልገለጸም በሚል እና ብድሩም በተጠሪዎች በየ3 ወሩ የሚከፈል ሆኖ ክፍያውን ያቋረጡ ሆኖ እያለ ብድሩን ለማጠናቀቅ የመክፈያ ጊዜ አልደረሰም በሚል ፍ/ቤቱ ክሱን ውድቅ ያደረገበትን አግባብ ለመመርመር ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ያስቀርባል ተብሎ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥበት ታዟል፡፡1ኛ ተጠሪ በቀን 05/07/2014ዓ.ም የተጻፈ መልስ የስር ክርክር በማጠናከር የስር ፍርድ ቤት ብይን ተገቢ ነዉ የሚሉበትን ምክንያት በዝርዝር አቅርቦዋል፡፡2ኛ ተጠሪ ፍርድ ቤቱን መጥሪያ ተቀብሎ መልስ ባለማቅረቡ መብቱ ታልፏል፡፡አመልካች አቤቱታውን በማጠናከር መልስ መልስ ሰጥቷል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራቀኙ ክርክር አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተመለከትነው ሲሆን ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ተባለበትን ጭብጥ መሰረት በማድረግ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል፡፡እንደመረመርነዉ ለክሱ ምክንያት የሆነዉ ጉዳይ የባንክ ብድር አመላለስ ሚመለከት ነዉ፡፡የአመልካች የዳኝነት ጥያቄም ተጠሪዎች ብድሩን በዉሉ መሰረት ጊዜን ጠብቀዉ እየከፈሉ አይደለም በሚል ቀሪዉን እዳ ከወለድና ቅጣት ጋር እንዲከፍሉ ዳኝነት መጠየቁን ተገንዝበናል፡፡ ተጠሪዎች

በበኩላቸው ባንኩ በመያዣ የያዘውን ንብረት መሸጥ ሲችል ክስ ማቅረቡ ተገቢነት የለውም የሚል መከራከሪያ በማቅረባቸው ፍርድ ቤቱም ይህንኑ እና ሌሎች መከራከሪያዎችን እንደመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ በመወሰድ የፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 245(2) ምርኩዝ በማድረግ መዝገቡን መዝጋቱን በቀን 08/03/2014ዓ.ም የሰጠው ብይን ይዘት ያሳያል፡፡በዚህ ብይን የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት መኖር አለመኖሩን እንደሚከለተው መርምረናል፡፡

በመሰረቱ ክስ ወይም የክስ መዝገብ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ምክንያት ሊዘጋ የሚችለው በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ላይ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ሆኖ ሊቀርቡ ይችላሉ ተብሎ ከተዘረዘሩት ምክንያቶች አንዱ መኖሩ ሲረጋገጥ ነው፡፡(የፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 244(2) ይመለከታል)፡፡የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ በማስረጃ የተደገፈና ተገቢ ሆኖ ከተገኘ እና ፍርድ ቤቱም ከተቀበለ ክርክሩን ይቋረጣል ማለት ነው፡፡ነገር ግን የከሳሹ መብት የሚወሰነው ተቀባይነት ባገኘው መቃወሚያ ዓይነት ስለመሆኑ የፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 245(2) ድንጋጌ ይዘት ያሳያል፡፡ይኸውም ጉዳዩ አስቀድሞ ወሳኔ ያገኘ መሆኑ፣ክሱ በይርጋ የታገደ መሆኑ ወይም በእርቅ ስምምነት የተፈጸመ መሆኑ ከተረጋገጠ ክሱን በመዝጋት (dissimisal of the suit) የሚያስከትል ሲሆን እንዲህ በሆነ ጊዜ ጉዳዩ እልባት እንዳገኘ ስለሚቆጠር ከሳሹ በዚህ ጉዳይ ሌላ ክስ ለማቅረብ አይችልም፡፡በሌሎች መቃወሚያዎች መዝገቡን መዝጋት (srike out the suit) የሚኖረው ወጪት ግን ከዚህ የተለየ ነው፡፡በዚህ ጊዜ ከሳሹ ተገቢውን ስርዓት አሟልቶ በጉዳዩ ላይ ክስ የማቅረብ መብቱን የሚያስቀር አይደለም፡፡በዚህ ረገድ እንደማሳያ ሊጠቀስ የሚችለው ክስ የቀረበለት ፍርድ ቤት የዳኝነት ስልጣን የለውም ተብሎ የክስ መዝገቡ ቢዘጋ ስልጣን ላለው ፍርድ ቤት ክስ የማቅረብ መብቱን የሚያስቀር አለመሆኑ ነው፡፡

በተያዘው ጉዳይ የስር ፍርድ ቤት የአመልካችን ክስ መዝገብ የዘጋበት አንደኛው ምክንያት ባንኩ በመያዣ የያዘውን ንብረት ሳይሸጥ ወይም መሸጥ ያልቻለበትን ምክንያት ሳያስረዳ ክስ ማቅረብ አይችልም የሚል ነው፡፡በመሰረቱ ይህ መከራከሪያ በዓይነቱ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ተብሎ የሚቀርብ ሳይሆን ክሱ የክስ ምክንያት አለው ወይስ የለውም የሚለው ጋር ተይይዞ የሚታይ ነው፡፡ይሁንና አመልካች በመያዣ የያዘውን ንብረት ሳይሸጥ ክስ ማቅረብ ይችላል ወይስ አይችልም የሚለውን ጭብጥ በሚመለከት ይህ ሰበር ችሎት ከዚህ ቀደም ወሳኔ የሰጠበት ጉዳይ ነው፡፡

በመሰረቱ ባንክ በመያዣ የያዛቸውን ንብረቶች የፍርድ ሂደትን ማለፍ ሳያስፈልግ በሐራጅ የመሸጥ ህጋዊ መብት ያለው መሆኑን አዋጅ ቁጥር 97/90፣ 98/90 እና 216/92 የሚያስገነዝቡ ናቸው፡፡ የአዋጁ አይነተኛ ዓላማ ባንኮች በተቻለ ፍጥነት በብድር የሠጡትን ገንዘብ

በመሰብሰብ እንደገና መዋዕለ ንዋዩን ለኢንቨስትመንት ስራ እንዲውል በማድረግ በአገር ኢኮኖሚ እድገት ላይ አዎንታዊ ሚና መጫወት ነው። ባንኮች በራሳቸው ምርጫ በብድር የሰጡትን ገንዘብ የመሰብሰብ ተግባር እንዲከተሉ አስገዳጅ መንገድ ስለመሆኑ የሚያሳይ ድንጋጌ አለመያዙን፤ በሌላ አገላለጽ ባንኮች ብድራቸውን ለማስመለስ በፍርድ ቤት በኩል ክስ ሲመሰርቱ ጉዳዩ በአዋጅ መሰረት ሊፈጸም ይገባል ሊባል የማይችል መሆኑን እና መያዣ ንብረቶች ላይ ከአዋጁ ባገኙት መብት መሰረት እንቅስቃሴ ማድረግ ወይም አለማድረግ ክስ ከማቅረብ የሚያግዳቸው አለመሆኑን ያስገነዝባል። ባንኮች በራሳቸው ምርጫ በብድር የሰጡትን ገንዘብ የመሰብሰብ ተግባር ሳይፈጽሙ በፍርድ ቤት ክስ ቢመሰርቱ ወይም በመረጡት መንገድ የመሄድ ሁኔታ አዋጁ ከወጣበት ዓላማ ጋር ሊፃረር ይችላል ተብሎ የሚታሰብ አለመሆኑን የሰበር ችሎቱ ወሳኔ ይዘት ያሳያል። ስለሆነም ባንኮች በአዋጁ የተሠጣቸውን ሥልጣን በመተው ወይም እንቅስቃሴውን ጀምረው እያለም ቢሆን በፍርድ ቤት ክስ ቢመሰርቱ ተቀባይነት የለውም ወይም በቅድሚያ የያዘውን ንብረት መሸጥ አለበት የሚባልበት ህጋዊ መሰረት የለም። በዚህም ጉዳይ የስር ፍርድ ቤት ለውሳኔው መሰረት ያደረገው የፍ/ብ/ሥ/ህ/ቁጥር 244(2) ለክርክሩ አግባብነት የሌለው ከመሆኑም ባሻገር አስገዳጅ ሰበር ችሎት ወሳኔ የሚቃን ነው። (ሰበር መ/ቁ/44164 ቅጽ 10 ላይ የታተመውን ይመለከታል)።

ሌላኛው የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ ምክንያት የክፍያ መጨረሻ ወይም ማጠናቀቂያ ጊዜ ሳይደርስ የቀረበ ክስ ነው የሚል ሲሆን የአመልካች ክስ ፍሬነገር የሚያሳው ተጠሪዎች ክፍያውን ጊዜ ጠብቀው እየከፈሉ አይደለም በተከታታይ ጊዜ አቋርጠዋል የሚል ሲሆን ተጠሪዎችም ክፍያ ማቋረጣቸውን ሳይክዱ ከአቅም በላይ የሆነ ምክንያት እንዳጋጠማቸው ገልጸው መከራከራቸውን መዝገቡ ያሳያል። ክሱ የቀረበው የብድር ዉል መሰረት አድርጎ እንደመሆኑ አከፋፈሉን በሚመለከት በዉሉ የተስማማውበት ሁኔታ ካልተከበረ በጉዳዩ የዉል ግዴታ ጥሰት ተፈጽሟል የሚል ወገን እንደዉሉ እንዲፈጸምለት ክስ የማቅረብ መብት የሚሰጠው ስለመሆኑ ከዉል ህጎች የምንገነዘበዉ ጉዳይ ነዉ። (የፍ/ብ/ህግ ቁጥር 1771 ይመለከታል)። ስለሆነም ተጠሪዎች ክፍያ ማቋረጥ አለማቋረጣቸው እና ህጋዊ ዉጤቱ የግራቀኙን ዉል እና አግባብነት ያለዉ ህግ በማገናዘብ እልባት የሚሰተዉ እንጂ ክሱን በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ለማቋረጥ የሚያስችል የህግ ምክንያት ባለመኖሩ በዚህ ረገድም የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ ስህተት ሆኖ አግኝተናል።

የመጨረሻዉ የቅሬታ ነጥብ 2ኛ ተጠሪ ከክሱ መሰናበቱ ተገቢ መሆን አለመሆኑን የሚመለከት ነዉ። በዚህ ረገድ አመልካች አጥብቆ የሚከራከረዉ 2ኛ ተጠሪም ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ተበዳሪ ነዉ በማለት ሲሆን የስር ፍርድ ቤት ተጠሪዉ የተከሰሰዉ የ1ኛ ተጠሪ ባል በመሆኑ ብቻ እንጂ

ተበዳሪ ወይም ዋስ አይደለም የሚል ምክንያት ጠቅሶ ነው ያሰናበተው። በእርግጥ አከራካሪውን ፍሬነገር መመርመር እና በማስረጃ አጣርቶ የመወሰን ስልጣን የስር ፍርድ ቤቶች መሆኑ እሙን ነው። ይሁንና ፍርድ ቤቱ ከድምዳሜ ሊደርስ የሚገባው በጉዳዩ ላይ የቀረበውን ማስረጃ መርምሮና አመዛዝኖ መሆን አለበት። በዚህ ጉዳይ ግን ፍርድ ቤቱ 2ኛ ተጠሪን የሚያስከስስ የህግ ወይም የዉል ምክንያት መኖር አለመኖሩን የአመልካችን ማስረጃ መርምሮ ስለማረጋገጡ ዉሳኔው በዝርዝር አያሳይም። ይህ ከሆነ ደግሞ ጉዳዩ አሁንም በማስረጃ ተጣርቶ ሊወሰን የሚገባው እንደሆነ ያመላክታል። ስለዚህም በዚህም ረገድ ፍርድ ቤቱ ድምዳሜ በማስረጃ የተደገፈ ባለመሆኑ ሊታረም የሚገባው ሆኖ አግኝተናል።

ሲጠቃለል አመልካች በመያዣ የያዘውን ንብረት ሳይሸጥ ወይም መሸጥ ያልቻለበትን ምክንያት ሳይገልጽ ክስ ማቅረብ አይችልም በሚል እና በሌሎች ስነስርዓታዊ ምክንያት የፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 245(2) በመጥቀስ የስር ፍርድ ቤት የሰጠው ብይን በተመሳሳይ ጉዳይ ሰበር ችሎቱ የሰጠውን አስገዳጅ ዉሳኔ የሚቃረን በመሆኑ በፌደራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 2(4/ሸ) እና 10(1/ሠ) መሰረት በዚህ ሰበር ችሎት ሊታረም የሚገባ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ብለናል። በዚህ አግባብ ተከታዩን ዉሳኔ ሰጥተናል።

ዉሳኔ

1ኛ/የሸካ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/15053 ላይ ቀን 08/03/2014ዓ.ም የሰጠውን ብይን እና ይህንኑ በማጽናት የደቡብ ምዕ/ኢት/ ህ/ክ/መ/ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/10222 ላይ በቀን 30/03/2014ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 348(1) መሰረት ተሸሯል።

2ኛ/ፍርድ ቤቱን የዘጋውን መዝገብ በማንቀሳቀስ በፍሬነገሩ ላይ ግራቀኙን አከራከሮ እና አጣርቶ ተገቢውን ዉሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 341(1) መሰረት ለሸካ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት መልሰናል።

3ኛ/በዚህ ችሎት የተደረገ ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ። ይጻፍ መዝገቡ ተዘግቷል። ይመለስ።

